

MİLLİ SARAYLAR

KÜLTÜR-SANAT-TARİH DERGİSİ SAYI:6 / 2010

TBMM MİLLİ SARAYLAR DAİRE BAŞKANLIĞI YAYINI
İSTANBUL 2010

Dolmabahçe Sarayı İç Mekân Süslemelerinde Kullanılan Çiçek Motifleri

Ferhan TEKİNİRZA* - Emine ATALAY SEÇEN**

Dolmabahçe Sarayı'nın iç (tavan ve duvar) süslemelerinde kullanılan tekniklere bakıldığında, bunları altı ana başlıkta toplamak mümkündür. Kalemîşi, duvar resmi, altınvarak, ştuko, lake ve kartonpiyer. Bu tekniklerden duvar resimleri, tavan ya da duvar yüzeyine, kalemîşindeki gibi belli bir şablona bağlı kalmadan, yapılan her tür resmi tanımlamaktadır. Bu resimler göz aldatıcı betimlemeler, ölü doğalar, manzara- lar ya da figürlü kompozisyonlardan oluşabilmektedir; bu makalenin konusu içinde ise çiçek resimlerinden bahsedilecektir.

Diğer betimlemelerin yanında çiçek resimleri de kalemîşi ve duvar resimleri için- de geniş bir kullanım alanı bulmuştur. Bu çiçek resimlerine tavan, duvar ve kapı yü- zeylerinde rastlamak mümkündür. Dolmabahçe Sarayı'nın süslemesinde kullanılmış olan çiçek resimlerinin büyük bölümü, kalemîşleri gibi kuru sıva üzerine su veya yağ bazlı boyayla çalışılmıştır. Bunun nedeni resimlerin kalemîşiyle bir arada kulla- nılması olmalıdır, tüm yüzeyin altyapısı aynı şekilde hazırlanmış, eğer kalemîşinin arasında resim yer alacaksa, bu resimler için ayrı bir zemin hazırlanmamıştır¹. Klasik dönemden farklı olarak, burada tek çiçek motifinin hiç kullanılmadığı, çiçeklerin demetler halinde resmedildiği görülmektedir. Bunların bir kısmı kartuşların ya da madalyonların içinde yer alırken, bazıları da kalemîşi kompozisyonların içine ser- piştirilmişlerdir. Duvar resimlerinin içinde yer alanlar ise çoğunlukla bir vazoda içinde betimlenmişlerdir. Çiçek demetleri tek başına resmedildiği gibi meyveler, hayvanlar veya çeşitli objelerle birlikte de kullanılmıştır. Resimler bunları yapan sanatçının yeteneğine, renk bilgisine ve elinin kalitesine bağlı olarak farklılık göstermektedir². Bunların çoğunlukla eskizler, fotoğraflar ya da kartpostallardan çalışılmış oldukları düşünülmekteyse de, bazı resimler canlılıkları ve ayrıntılardaki başarılarıyla canlı çiçeklerden çalışılmış izlenimi de vermektedir.

Bu yazıdaki örneklerde, mümkün olduğunca farklı olan çiçek türleri seçilmeye ça- lışıldı ve bunlar Mabeyn-i Hümayûn'dan başlanarak mekânlara göre gruplandırıldı.

MEDHAL SALON

Medhal Salon'daki çiçek resimlerini daha çok "C" kıvrımlı kartuşların ya da madalyonların içinde, demetler halinde görmek mümkündür. Bu çiçek demetleri doğruca kartuşların içine yerleştirilmişlerdir ve bazıları buradan taşan bir görünüm- dedir. Birbirine benzeyen demetler olsa da, tamamen aynı olan demetler yoktur. Birçok demette gül ve şakayık demetin ana çiçeği olarak görünse de, bu çiçeklerin renklerinde ya da yanlarına eklenen farklı çiçek türleriyle kompozisyonların her biri özgün ve detaylarda merak uyandırıcı olmayı başarmıştır. Çiçeklerin yapraklarına da aynı özenin gösterildiği dikkati çekmektedir. Hatta yakın olan bazı çiçek türleri yaprak ve dallarında verilen bu ayrıntılarla ayırt edilmektedir.

Pembe ve mavi renkli şakayıklar (*Paeonia sp.*) ile beyaz renkli ağaç hatmi çiçeği- nin (*Hibiscus syriacus*) ortada yer aldığı demetin sol üst yanında biri tam diğeri yarı

1

2

3

4

5

açılmış lila renkli lalelere (*Tulipa* sp.), sağ üst yanında ise kırmızı-turuncu renkli çiçeğe rastlanmaktadır. Demetin sağ yanında ise açmamış bir gül guncası (*Rosa* sp.) dikkati çekmektedir.

Yine aynı tipte bir kartuşun içinde yer alan çiçek demetinde, ortadaki pembe ve sarı renkli güllerin (*Rosa* sp.) sol üst yanına sarı renkli iki adet lalenin (*Tulipa* sp.), sağ üst yanına ise yüksük otunun (*Digitalis* sp.) yerleştirildiği görülmektedir. Çiçek demeti pembe ve mavi renkli unutmı beni çiçekleri (*Myosotis sylvatica*) ile tamamlanmış, oldukça canlı ve neşeli bir görünüm kazandırılmıştır.

Pembe renkli şakayığın (*Paeonia* sp.) merkezde olduğu diğer bir demette de mor renkli yüksük otu (*Digitalis* sp.) ve turuncu renkli gül (*Rosa* sp.) göze çarpmaktadır.

Merkezde yine sevilerek kullanılan pembe renkli bir şakayığın (*Paeonia* sp.) olduğu başka bir demette, şakayık üç taraftan ağaç hatmi çiçekleri (*Hibiscus syriacus*) ile çevrilmiş, iki adet lale (*Tulipa* sp.) ve mor renkli çuha çiçeği (*Primula* sp.) ile zenginleştirilmiştir.

Diğer bir çiçek buketinin ana çiçekleri olarak pembe şakayığın (*Paeonia* sp.) yanında sarı renkli bir yıldız çiçeği (*Dahlia* sp.) görülmektedir. Demetin üstünden bir lale (*Tulipa* sp.) uzanmaktadır. Demetin alt kısmında ise ana çiçeklerin arkasına gizlenmiş olan bir kamelya ile (*Camellia japonica*), ağaç hatmi çiçekleri (*Hibiscus syriacus*) göze çarpmaktadır.

6

7

Yaprakların kartuşun dışına fişkırdığı bir çiçek demetinde açık pembe renkli gülün (*Rosa sp.*) yanında resmedilen içi sarı, dışı bordo renkli nilüfer çiçeği (*Nymphaea sp.*) buradaki tek örnektir.

Bir başka demette güllerin (*Rosa sp.*) ortada tam açmış, solunda ise yarı açmış ve açmamış (gonca) hallerinin görünüşleri bir arada izlenebilmektedir. Demetin üstünde yer alan sarı renkli lalenin (*Tulipa sp.*) de aynı şekilde açmış ve açmamış halleri verilmiştir. Gülün sağında bulunan beyaz renkli şakayığı kır çiçekleri tamamlamaktadır.

1-7 Medhal Salon'un tavan süslemelerinden detaylar.

8 3 numaralı odanın kalemişi süslemelerinden detay.

3 NUMARALI ODA

Kalemişi kompozisyonun köşelerinde yer alan çiçek demetleri, kısa ve yayvan bir vazoun içine yerleştirilmiştir. Beyaz, pembe ve kırmızı renkli şakayıklara (*Paeonia sp.*), pembe renkli gül goncaları ile açmış pembe renkli güller (*Rosa sp.*) eşlik etmektedir. Bu demetin sağında ise çiçek sapından karanfil olduğunu anladığımız pembe renkli çiçekler (*Dianthus chinensis*) yer almaktadır. Bunların yanındaki beyaz renkli çiçekler ise beyaz yasemine (*Jasminum officinale*) benzemektedir.

8

9

10

- 9 5 numaralı odanın tavanında yer alan çiçek motifi.
10 14 numaralı odanın süslemelerinden detay.
11-13 28 numaralı odanın süslemelerinden detaylar.
14-15 Süferâ salonunun süslemelerinden detay.

5 NUMARALI ODA

Tavan göbeği Barok üslupta kalemişi kompozisyonla oluşturulmuş ve canlı renklerdeki çiçeklerle süslenmiştir. Şakayık (*Paeonia* sp.), sümbül (*Hya-cinthus* sp.), yıldız çiçeği (*Dahlia* sp.), ağaç hatmi çiçeği (*Hibiscus syriacus*), saraypatı (*Aster* sp.), bahar dalları (*Cretagus oxycantha*) bu kompozisyonu canlandıran çiçeklerdir. Bu demetin iki yanında da çiçekleri üzüme benzeyen, turuncu renkli soğanlı bitkiler yer almaktadır.

14 NUMARALI ODA (YAZI ODASI)

Bir istiridye kabuğunun içine yerleştirilmiş olan demetin ana çiçekleri pembe ve mavi renkli şakayık-

lardır (*Paeonia* sp.). Üst köşelerde mavi ve turuncu renkli birer lalenin (*Tulipa* sp.) ortasına yerleştirilmiş olan çiçek, gerçeğinden biraz daha abartılı resmedilmiştir. Demetin sol alt kısmındaki mavi renkli unutmabeni çiçeği (*Myosotis sylvatica*) ile sağ alt kısmındaki acemborusu (*Campsis radicans*) kompozisyonu tamamlayıcı olarak kullanılmış öğelerdir.

28 NUMARALI ODA

28 numaralı odanın sadece tavanı değil, duvar yüzeyinin tamamı süslemelidir. Duvarın üst bölümünde, her birinde farklı bir çiçek kompozisyonu kullanılmış olan ve tül perdeden sarkan bir girland motifi dolaşmaktadır. Beyaz renkli bir gül (*Rosa* sp.) ile sarı renkli bir lalenin (*Tulipa* sp.) ana çiçekler olduğu çok renkli kompozisyon sık yapraklı ve renkli diğer bitkilerle tamamlanmıştır.

11

12

Süferâ Salonu ile bu salona açılan odaların kapı kanatlarında altınvaraklı ahşap oyma süslemeler kullanılmıştır. Kapıların orta kısımlarında bulunan maddalyonların içine ise, altınvarak zeminli, cam altına çalılışmış çiçek resimleri yerleştirilmiştir. Bu resimlerin her biri diğerinden farklı çiçek örneklerini sergilemektedir. 28 numaralı odanın kapı kanatlarından birinde beyaz ve koyu pembe renkli şakayıklar (*Paeonia sp.*) oldukça canlı ve gerçekçi bir görünümündedir.

Aynı kapı kanadının arka yüzünde ise turuncu renkli ters lale (*Fritillaria imperialis*) ve beyaz renkli zambağa (*Lilium sp.*) rastlanmaktadır.

Veliaht odalarından Süferâ Salonu'na açılan kapı kanatlarından birinin üzerinde yer alan çiçek demetinin ortasında pembe renkli leylak (*Syringa sp.*) ve şakayıklar (*Paeonia sp.*) yer almaktadır.

Kristal Merdivenli Salon'dan Süferâ Salonu'na açılan kapı kanatlarından birinin üzerinde de beyaz ve pembe renkli ortancalar (*Hydrangea sp.*) göze çarpmaktadır.

43 NUMARALI ODA

43 numaralı odada kalemişi kompozisyonu dışarı-

13

14

15

16

17

18

19

dan saran bir çiçek demetinin sol kısmında pembe renkli çayır papatyası (*Bellis perennis*) göze çarpmaktadır. Pembe renkli güllerin (*Rosa sp.*) tam açmış ve gonca halleri demetin çeşitli yerlerine serpiştirilmiştir. Sarı renkli şakayıklar (*Paeonia sp.*) demetin arkasına doğru perspektif etkisiyle küçültülerek resmedilmiştir. Demetin iki tarafı sarı ve mavi renklerde sarmaşıklarla (*Ipomoea sp.*) çevrilmiştir.

Bu demetin tam karşısında bulunan diğer demette, her iki tarafta simetrik olarak kullanılmış olan mavi renkli süsenler (*Iris germanica*), yapraklarıyla beraber kullanılmış olan mavi renkli leylak (*Syringa sp.*), beyaz yıldız şeklindeki yasemin çiçeği (*Jasminum officinalis*), sarı renkli laleler (*Tulipa sp.*), pembe renkli şakayıklar (*Paeonia sp.*), pembe renkli güller (*Rosa sp.*), beyaz renkli laden (*Cistus sp.*) ve sarı renkli krikantemler (*Crysanthemum sp.*) görülebilmektedir.

45 NUMARALI ODA

45 numaralı odanın tavanında, kalemişi kompozisyonun köşelerine her biri farklı kompozisyonda çiçek demetleri yerleştirilmiştir. Bu demetlerin birinde en çok göze çarpan çiçek, demetin solunda yer alan kırmızı renkli bir karanfil (*Dianthus sp.*) olmuştur. Ortadaki pembe renkli gülü (*Rosa sp.*) saran beyaz renkli şakayıklar (*Paeonia sp.*) ve bunların etrafına gelişigüzel yerleştirilmiş gibi duran solgun görünümlü laleler (*Tulipa sp.*) demeti oluşturan diğer çiçeklerdir.

47 NUMARALI ODA

47 numaralı odada kalemişi kompozisyonun bir parçası olarak tasarlanmış olan çiçek demeti, daire oluşturarak kapanan bir yaprak tarafından sarılmıştır. Yaprakların da çiçekler gibi daha büyük olarak kullanıldığı bu demette, dışa doğru taşan mavi renkli unutmabeni çiçeği / muhabbet çiçeği (*Myosotis sylvatica*), mavi ve sarı renkli katmerli şakayıklar (*Paeonia sp.*), açmış ve açmamış pembe renkli güller (*Rosa sp.*) ve mavi renkli saraypatı (*Aster alpinus*) yer almaktadır.

MAVİ SALON

Mavi Salon'da altınvaraklı panoların içinde manzara resimleri ile çeşitli objeler, vazolar ve çiçek demetlerinden oluşan kompozisyonlar birbirini takip eder şekilde yerleştirilmişlerdir. Bunlardan buğday başakları ve tarımla ilgili aletlerin kullanılmış olduğu resimde, sağdaki kâsenin içinde bir süvari yıldızı (*Hippeastrum* sp.) dikkati çekmektedir. Çiçek demetinde beyaz ve pembe renkli şakayık (*Paeonia* sp.) ve güller (*Rosa* sp.) de yer almakta, ayrıca masadan laleler (*Tulipa* sp.) sarmaktadır.

Köşelerde yer alan panolarda kalemışı kompozisyonun ortasındaki kartuşun içinde meyve betimlemeleri kullanılmışken, iki yandaki vazoların içinde çeşitli çiçek demetleri görülmektedir. Sağdaki vazoda beyaz renkli yıldız çiçeğinin (*Dahlia* sp.) yanında yine beyaz renkli bir çan çiçeği (*Campanula* sp.) ile üstte açmamış bir lale (*Tulipa* sp.) göze çarpmaktadır. Soldaki vazoda ise açmış ve gonca halindeki güller (*Rosa* sp.) ile tam açmış laleler (*Tulipa* sp.) bir arada kullanılmıştır.

16-17 43 numaralı odadan süsleme detayları.

18 45 numaralı odanın süslemelerinden detay.

19 47 numaralı odanın süslemelerinden detaylar.

20-21 Mavi salonunun süslemelerinden detaylar.

20

21

22-23 Mavi salonunun
süslemelerinden detaylar.
24 116 numaralı odanın
süslemelerinden detay.

22

23

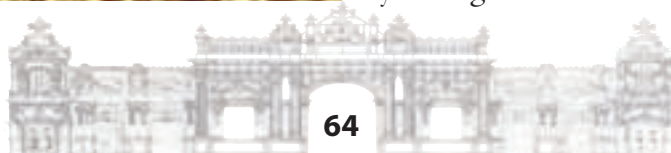
24

Mavi Salon'un deniz ve bahçe yönlerine bakan duvar yüzeylerinde mimari görünümünden oluşan göz yanılmacı resimler kullanılmıştır. Bu resimlerde vazo içinde çiçek demetleri betimlenmiştir ve bunlar arasında en çok dikkati çeken, kırmızı renkli süvari yıldızları (*Hippeastrum* sp.), sarı, pembe, mavi renklerdeki yıldız çiçeklerini (*Dahlia* sp.) ve beyaz renkli şakayık (*Paeonia* sp.) içeren demettir.

Mavi Salon'un tavan süslemesinde kullanılmış olan vazo içindeki çiçek demetlerinden bir tanesinin ortasında beyaz renkli zambaklar (*Lilium* sp.) göze çarpmaktadır. Zambaklar açık pembe renkli şakayıklar (*Paeonia* sp.) ile pembe ve turuncu renkte laleler (*Tulipa* sp.) tarafından sarılmıştır.

116 NUMARALI ODA

116 numaralı odanın tavan süslemesinde çok sayıda küçük çiçek demeti kullanılmıştır. Bunların en canlı ve göze çarpanlarından bir tanesi mavi renkli ortanca (*Hydrangea* sp.), beyaz renkli şakayık (*Paeonia* sp.) ile sarı renkte bir nergisin (*Narcissus* sp.) yer aldığı demettir.

CAMLI KÖŞK

Camlı Köşk'ün ana salonuna gelmeden önceki iki odanın tavan süslemeleri özellikle açık tonların kullanıldığı canlı ve neşeli havasıyla dikkati çekmektedir. Köşedeki bir kartuşun içinde bulunan leylak (*Syringa sp.*) karşılaşılan farklı türdeki çiçeklerdendir. Bu odanın kartuşları içindeki çiçek demetlerini birbirine bağlayan sarmaşığın üzerindeki pembe renkli çiçekler ise sabah sefasıdır (*Ipomoea sp.*).

Tavanın iç köşesinde ana çiçeğin mavi renkli süsenlerden (*Iris germanica*) oluştuğu bir çiçek demeti bulunmaktadır. Süsenlere mavi ve pembe renkli leylaklar (*Syringa sp.*), sarı renkli iki ortanca (*Hydrangea sp.*) ile bunların altındaki pembe renkli gül (*Rosa sp.*), sağda çiçek sapı boru şeklinde olan pembe renkli sabah sefası (*Ipomoea sp.*) ve diğer çiçekler eşlik etmektedir.

Süsenli demetin yanındaki köşede ana çiçek olarak sarı renkli bir güngüzeli (*Hemerocallis sp.*) göze çarpmaktadır. Günciçeğinin altında beyaz ve pembe renkli şakayıklar (*Paenonia sp.*) ile sabah sefalrı (*Ipomoea sp.*) bulunmaktadır.

Dolmabahçe Sarayı tavan ve duvar süslemelerinde kullanılmış olan çiçekler arasından değişik türler yine Camlı Köşk'te karşımıza çıkmaktadır. Tavanın dört köşesine dört farklı çiçek yerleştirilmiştir. Bunların birinde kırmızı renkli bir ters lale / ağlayan gelin (*Fritillaria imperialis*) çiçek ve yapraklarının verililişyle oldukça gerçekçi bir görünüme sahiptir. Ters lalenin altında ise sarı renkli bir kadife çiçeği (*Tagetes sp.*) yer almaktadır.

Kırmızı renkli ters lalenin yanındaki köşeye de beyaz çiçekli ters lale (*Fritillaria sp.*) resmedilmiştir. Ters lalenin altında da yine sarı renkli bir kadife çiçeği (*Tagetes sp.*) yer almaktadır.

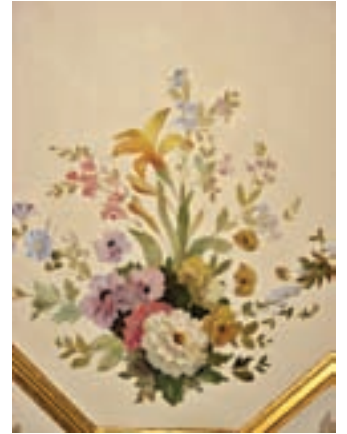
Kırmızı renkli ters lalenin tam karşısındaki çiçek pembe renkli süvari yıldızına (*Hippeastrum sp.*) benzemektedir. Bunun iki yanda da sabah sefalrı (*Ipomoea sp.*) yer almaktadır.

25

26

27

25-30 Camlı Köşk'ün duvar ve tavan süslemelerinden detaylar.

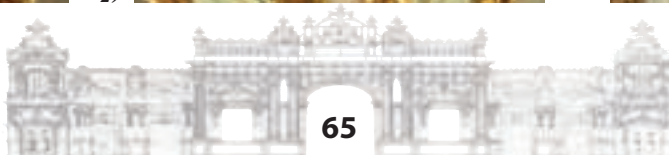
28

29

30

Dolmabahçe Sarayı iç süslemelerinde kullanılan çiçek resimlerine genel olarak bakıldığında, birçok çiçek cinsinin sevilerek kullanıldığı ve bu çiçek cinslerinin farklı türlerine yer verilerek kompozisyonlara çeşitlilik katıldığı görülmüştür. Bu yazı için seçilen örneklerde 30 farklı cins tespit edilmiştir. Bu çiçekler arasında en çok şakayık (*Paeonia* sp.), gül (*Rosa* sp.) ve lalelerin (*Tulipa* sp.) kullanıldığı görülmüştür. Saraypatı (*Aster* sp.), kasımpatı (*Chrysanthemum* sp.), yıldız çiçeği (*Dahlia* sp.), ağaç hatminin çiçeği (*Hibiscus syriacus*), süvari yıldızı (*Hippeastrum* sp.), ortanca (*Hydrangea* sp.), sabah sefası (*Ipomoea* sp.), süsen (*Iris* sp.), yasemin çiçeği (*Jasminum officinale*), zambak (*Lilium* sp.), unutm beni çiçeği (*Myosotis sylvatica*), , nergis (*Narcissus* sp.), leylak (*Syringa* sp.), kadife çiçeği (*Tagetes* sp.), bahar dalları, kır çiçekleri ve sarmaşıklar daha az sıklıkla kullanılmıştır. Çiçekler arasında çayır papatyası (*Bellis perennis*), kamelya (*Camellia japonica*), çan çiçeği (*Campanula* sp.), acemborusu (*Campsis radicans*), laden (*Cistus* sp.), karanfil (*Dianthus* sp.), yüksük otu (*Digitalis* sp.), ters lale / ağlayan gelin (*Fritillaria* sp.), güngüzeli (*Hemerocallis* sp.), sümbül (*Hyacinthus* sp.), nilüfer (*Nymphaea* sp.) ve çuha çiçeğine (*Primula* sp.) ise resimlerde nadiren rastlanmıştır.

Yukarıda isimlerini saydığımız çiçeklerin çoğunluğunun bahara özgü çiçekler olması da oldukça ilginç bir noktadır. Çiçek demetlerinde de, çiçeklenme periyotları birbirine yakın olanların gruplandırıldığı görülmüştür. Genel olarak bakıldığında, çiçeklerin oldukça gerçekçi bir üslupta resmedildiği görülmektedir. Bunlar belli bir kalıba bağlı kalmadan yapılmış, coşkulu ve dışa taşkın betimlemelerdir. Fırça darbeleri ve kompozisyon özellikleriyle farklı ressamın elinden çıktıkları anlaşılmaktadır. Çiçeklerin karakteristik özellikleri, renkleri, sap ve yaprakları çoğunlukla gerçeğe uygun ve ayırt edici niteliktedir. Ancak bazı resimlerde çiçek ve yaprakların birbiriyle uyumsuz oldukları ya da çiçeklerin gerçek renkleriyle verilemedikleri de görülmektedir. Bu da ressamın sadece çiçekleri gerçekçi bir şekilde betimleme kaygısı olmadığını, demetlerin kalemişi kompozisyonla da uyumlu olmasını gözettiğini düşündürmektedir. Bazı çiçek demetleri ise çok küçük boyutlarda resmedildiğinden, buralarda çiçek özelliklerinin detaylı olarak verilemediği, genel hatlarıyla çizildiği tahmin edilmektedir. Bazı çiçek betimlemelerinin çok doğru özellikleri taşımadığı göz önüne alındığında ise, çiçeklerin bazılarının hayalden çizildiği düşünülmektedir. Aslından daha abartılı bir şekilde resmedilmiş olan çiçekler de ya hayalden çizilmiş ya da kalemişi kompozisyonun içinde kaybolmaması için boyutları büyütülmüş olmalıdır.

Sayılan çiçeklerden gül, şakayık, lale, karanfil ve sümbül klasik dönemden itibaren özellikle çok kullanılan çiçekler olmuşlardır³. Ancak bu çiçeklerden karanfil ve sümbülün Dolmabahçe Sarayı iç süslemesinde aynı sıklıkla kullanılmadığı görülmüştür. Kullanımı tercih edilen çiçek cinsleri ile bunların betimlemelerindeki üslup farklılıkları ayrı bir inceleme konusu olacak kadar geniştir, bu sebeple bu yazıda üzerinde durulmayacaktır.

Dolmabahçe Sarayı iç mekân süslemelerinde kullanılan çiçek motiflerinin seçiminde, döneminin beğenisini kazanmış ve modasını yansıtan çiçeklerin de var olduğunu söylemek yanlış olmaz. Bu süslemelerde, 19. Yüzyılda yetiştirilen ve saray bahçelerine ekilen çiçeklerin tavan ve duvarlardaki yansımalarını izlemek mümkündür.

* Restoratör / Sanat Tarihçisi, TBMM Milli Saraylar.

** Peyzaj Yüksek Mimarı, TBMM Milli Saraylar.

NOTLAR

- 1 Ferhan Tekinmirza, *Dolmabahçe Sarayı'nın İç Süslemelerinde Kullanılan Teknikler ve Mekânlardaki Dağılımı*, İ.Ü. Sosyal Bilimler Ens. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2008, s. 11-17.

- 2 Şule Yum, *Milli Saraylarda Duvar ve Tavanlarda Yeralan Doğa ve Mimari Konulu Manzara Resimleri*, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1991, s. 4-6.
- 3 Yıldız Demiriz, *“Osmanlı Kitap Sanatında Natüralist Üslupta Çiçekler”*, İstanbul, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayını, 1986, s. 329-333.

KAYNAKÇA

DEMİRİZ, Yıldız, *Osmanlı Kitap Sanatında Natüralist Üslupta Çiçekler*, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayını, 1986.

TEKİNMİRZA, Ferhan, “Dolmabahçe Sarayı’nın İç Süslemelerinde Kullanılan Teknikler ve Mekânlardaki Dağılımı”, İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2008.

YUM, Şule: “Milli Saraylar’da Duvar ve Tavanlarda Yeralan Doğa ve Mimari Konulu Manzara Resimleri”, İstanbul, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayını, 1986.

Fotoğraflar: Ferhan TEKİNMİRZA, Emine ATALAY SEÇEN.

